

XXX. — Antiqua.

De confrigentibus molina et conclusionis aquarum.

Si quis molina violenter fregerit, quod fregit infra XX. dies reparare cogatur, et insuper XX. solidos compellatur exsolvere. Quod si infra statutum tempus non reparaverit, alios viginti solidos implere cogatur, et C. insuper flagella suscipiat. Eadem et de stagnis quæ sunt circa molina, et conclusionibus aquarum præcipimus custodiri. Quod si servus talia præsumpserit, est disrupta reparet, et C. verbera portet.

XXXI. — Flavius Recesvintus Rex.

De furantibus aquas ex decursibus alienis.

Multarum terrarum situs qui indiget pluviis, foveri aquis studetur inriguis, cuius terræ ita experimentum tenetur, ut si defecerit aquarum solitus usus, despere tur confisus ex fruge proventus. Proinde ubi maiores aquæ sunt, si quis furtive aut malitiose aquam ex decursibus substraxerit alienis, per quatuor horarum spatium det solidum unum. Ubi autem minores sunt derivationes aquarum, per quatuor horas exsolvat tremissem unum. Aqua vero quantis horis alibi dilapsa convincitur, tantis ad inrigandum competenti tempore domino reformetur. Servus si sua sponte ista præsumpserit, pro maioribus aquis C. flagella suscipiat: pro minoribus vero L. verberum cessionibus succumbat.

V. TITVLVS.

DE PASCENDIS PORCIS, ET ANIMALIBVS DENVTIANDIS ERRANTIBVS.

I. De porcis in glandem præsumptive aut placito missis. — II. De porcis inter consortes ad glandem in communi fructu susceptis. — III. Si porci ad glandem sub placito suscepti ante datas decimas furto levantur. — IV. De porcis errantibus in silva præventis. — V. Si quorumcumque animalium grex in pascua intraverit aliena. — VI. Vt pro inventis animalibus erroneis publice denuntietur. — VII. Vt errantia animalia occupata qui invenerit, diligenter habeat et conservet. — VIII. Ne animalia errantia occupata, aut tondentur, aut caractere notentur, vel in alieno iure ducantur.

I. — De porcis in glandem præsumptive aut placito missis.

Qui porcos in silva sua tempore glandis invenerit primum custodi aliquid velut pigneris tollat indicium, e domino pastoris vel parentibus mandat; ut, si convenit, usque ad tempus decimarum porcos in silva sua permittat, et pignus quod pastori tulerat, reformare procuret. Quod si noluerit porcos illius in silvam suam intrmittere decimandos, et ille eos alia vice in silva sua invenerit, etiam si porci pauci fuerint, unum exinde qui silvam suam defendit, occidat. Si autem plures porci fuerint, duos tollat, et præsumat occidere, et nullam calumniam pertimescat; et nihilominus tertia vice eum cuius porcos invenit admoneat, ut porcos suos in silvam suam, si voluerit, introducat, et decimum iuxta consuetudinem solvat. Quod si nec tunc voluerit de dandis decimis definire, et ille eos tertia vice in silva sua qui interdixit invenerit, decimum ex omnibus pro iure suo præsumat. Si vero aliquis sub pactione decimarum porcos in silvam intromittit alienam, et usque ad brumas porci in silva alterius paverint, decimas sine ulla contradictione persolvat. Nam si post brumæ tempus porcos suos in silva, quam conduxerat, noluerit retinere, vicesimum caput, sicut est consuetudo, domino silvæ cogatur exsolvere.

II. — De porcis inter consortes ad glandem in communi fructu susceptis.

Si inter consortes de glandibus fuerit orta contentio, pro eo quod unus ab alio plures habeat porcos: tunc qui minus habuerit, liceat ei secundum quod terram dividit, porcos ad glandem in portione sua suscipere, dum-

modo æqualis numerus ab utraque parte ponatur, et postmodum decimus dividant, sicut et terras dividerunt.

III. — Antiqua.

Si porci ad glandem sub placito suscepti, ante datas decimas furto levantur.

Si quis ad glandem sub placito decimarum porcos in silvam intromittat alienam, et eos occulte priusquam decimetur amoverit; pro fure teneatur, et decimam adiecta furti compositione restituat. Si vero hoc servus, domino nesciente, commiserit, C. ictus accipiat flagellorum, et dominus nullum damnum aut detrimentum sustineat, sed reddat decimas quas debet. Si autem hoc, domino iubente, commissum est, ipse qui iussit furti compositionem cogatur exsolvere.

IV. — Antiqua.

De porcis errantibus in silva præventis.

Qui porcos errantes in silva sua invenerit, aut testari vicinis debet, aut claudere. Et si dominus porcorum non adfuerit, unum porcum prima vice præsumat, et iudici qui fuerit in proximo constitutus nuntiet, apud se porcos qui vagabantur inclusos. Deinde si dominus porcorum vel pecorum non inveniat, custodiat tanquam suos, et pro glandibus decimam consequatur; et quum dominus adfuerit, mercedem custodiæ, facta præsentibus iudicibus ratione, de temporis spatio percipiat.

V. — Si quorumcumque animalium grex in pascua intraverit aliena.

Si in pascua grex alienus intraverit, seu ovium sive vaccarum, hoc quod de porcis constitutum est, præcipimus custodiri. Consortes vero vel hospites nulli calumniæ sabiaceant; quia illis usum herbarum quæ conclusæ non fuerant constat esse communem. Qui vero sortem suam totam forte conclusit, et aliena pascua, absente domino, invadit, sine pascuario non præsumat, nisi forsitan dominus pascuæ voluerit.

VI. — Flavius gloriosus Recesvintus Rex.

Vt pro inventis animalibus erroneis publice denuntietur.

Caballos vel animalia errantia liceat occupare, ita ut qui invenerit denuntiet, aut episcopo, aut comiti, aut iudici, aut senioribus loci, aut etiam in conventu publico vicinorum. Quod si non denuntiaverit, furis damnum habebit. Similis et de aliis rebus ordo manebit.

VII. — Antiqua.

Vt errantia animalia occupata qui invenerit, diligenter habeat et conservet.

Qui errantia animalia et sine custode invenerit, ita diligenter occupet, ut non evertat; sed sicut propria diligit atque custodiat. Quod si dominus qui perdidit caballum suum vel animal non eversum, sed dilectum et sanum invenerit, per singula capita maiora quaternas siliquas ille qui invenit accipiat, et quantum in substantia ipsius caballi vel animalis expendisse iuraverit, a domino caballi recipiat. Cæterum si evertit, duplum animal domino cogatur exolvere.

VIII. — Ne animalia errantia occupata aut tondentur, aut caractere notentur, vel in alieno iure ducantur.

Caballum captum errantem nullus tondere vel vendere præsumat. Caballis etiam aut bobus vel aliis quibuslibet pecoribus errantibus nulli liceat caracteres infigere. Quod si quis inventum animal vendere aut donare præsumpserit, secundum leges sicut fur teneatur. Qui vero totonderit, tres solidos compulsus exsolvat. Ita erit etiam ei, qui caractere infixit.

VI. TITVLVS.

DE APIBVS, ET EARVM DAMNIS.

I. De inventis apibus defendendis. — II. Si damnum faciant apes. — III. De furatis apibus.

I. — De inventis apibus defendendis.

Si quis apes in silva sua, aut in rupibus, vel in saxo, aut in arboribus, vel in qualicumque loco invenerit, faciat tres decurias, quæ vocantur characteres; unde potius non per unum characterem fraus nascatur. Et si quis contra hoc fecerit, atque alienum signatum intruperit, duplum restituat illi cui fraus inlata est, præterea XX. flagella suscipiat.

II. — Si damnum faciant apes.

Si quis apiaria in civitate aut in villa forsitan construxerit, et aliis damnum intulerit; statim moneatur, ut ea in

abditis locis transferre debeat: ne forsitan in eodem loco hominibus aut animalibus damnum inferant. Et qui hæc præcepta aut testationem neglexerit, et damnum suffocationis in quadrupes intulerit; quod mortuum fuerit, duplum restituat: quod debilitatum est, ille obtineat, et simile domino reddat, et pro iudicis contestatione quam audire neglexit, V. solidos coactus exsolvat.

III. — Flavius Recesvintus Rex.

De furatis apibus.

Si quis ingenuus in apiario furti causa fuerit comprehensus, si nihil exinde abstulerit, propter hoc quod ibidem comprehensus est, III. solidos solvat, et L. flagella suscipiat. Ceterum si abstulerit, novcuplum cogatur exsolvere, et prædictum numerum flagellorum excipiat. Si servus vero ingrediens nihil abstulerit, C. verberibus addicatur. Quod si abstulerit, sexcuplum reddere compellatur, pro quo si dominus satisfacere noluerit, eum servitorem illi, qui damnum pertulit, tradat.

LIBER IX.

DE FUGITIVIS, ET REFUGIENTIBVS.

I. TITVLVS.

DE FUGITIVIS ET OCCVLTORIBVS, FVGAMQVE PRÆBENTIBVS.

I. Si ingenuus vel servus fugitivum celasse reperiantur. — II. Si fugitivus vincitus quocumque ligamine absolvat. — III. Infra quod tempus mancipium latens inventum iudici debeat presentari. — IV. Si nesciens quis fugitivum susceperit, et ei humanitatem dederit. — V. Si alienum mancipium quis persuadeat, ut fugiat, vel humanitatem impendat. — VI. Si ignotus homo susceptus multis diebus apud alium commoretur. — VII. Si servus fugitivum sciens ostenderit viam fugiendi. — VIII. De susceptione fugitivorum, si dominus vel servus suscipiat alterius fugitivum. — IX. Vt ad cuius domum fugitivus venerit, vicinis et loci prioribus contestetur. — X. Vt bis venditus servus per fugam rediens in libertate permaneat. — XI. Vt discutiatur mancipium fugitivum, ne propter lucrum fuerit ad domum suscipiens immisissum. — XII. Si ingenuum se esse mentiens servus sub mercedis conditione apud alium commoretur. — XIII. Si fugitivus in domo cuiuscumque fuerit inventus. — XIV. De mercede eius, qui prehenderit fugitivum. — XV. Si servus fugiens se esse mentiat ingenuum. — XVI. Si servus fugiens dicat se esse ingenuum, et ob hoc mulieris ingenuæ connubia sortiatur. — XVII. De his quæ servus fugiens adquisisse videtur. — XVIII. De his qui præventos servos dominis reformare contemnunt. — XIX. Si ingenuus vel servus latrones celandos susceperint. — XX. Vt iudex cum omnibus rebus, cum quibus fugitivum invenerit, domino advenientem presentet. — XXI. De mancipiis fugitivis, et de susceptione fugitivorum.

I. — Si ingenuus vel servus fugitivum celasse reperiantur.

Si quis ingenuus servum fugitivum celatum habuerit, alium pariter meriti cum eodem servo domino dare cogatur. Si vero servus sine conscientia domini sui fugitivum celaverit, servi ambo publice centena flagella suscipiant: dominus vero servi nihil damni sustineat.

II. — Si fugitivus vincitus quocumque ligamine absolvat.

Si quis servum alienum in fuga lapsum, ferro vincitum aut in quocumque ligamento constitutum absolverit, pro præsumptione sua qui hoc fecerit, det domino servi solidos X. Si vero non habuerit unde componat, a iudice C. flagella suscipiat, et servum requirere ac domino restituere non moretur. Quod si eum non potuerit invenire, aut servum æqualis meriti domino reddere compellatur, aut si non habuerit unde componat, ipse subiaceat servituti, illi cuius servum laxaverit addicendus. Quod si hoc servus fecerit sine domini voluntate, coram iudice C. flagella suscipiat. Et si vincitus inveniri non potuerit,

servus qui solvit tradatur in servitium domino vinculati. Quandocumque autem qui vincitus fuit inventus extiterit domino reformetur, et datus pro eo servus ad proprium dominum revertatur. Si autem conscio domino id fecerit, ipse dominus componat, sicut est de ingenuis superius constitutum.

III. — Infra quod tempus mancipium latens inventum iudici debeat presentari.

Si cuiuslibet servus ad aliquem latens advenerit, statim eum presentare iudici non differat. Quod si eum non præstaverit, et usque ad octavam noctem apud eum moratus fuerit, aut si ad longinquiora loca transierit, duos eiusdem meriti servos domino cogatur exsolvere. Nam si apud eum mancipium, quod susceperat, subcelatum invenitur, alterum cum eo dare domino non moretur: qui infra diem legibus constitutum noluit contestari.

IV. — Si nesciens quis fugitivum susceperit, et ei humanitatem dederit.

Si quis nesciens fugitivum susceperit, et ei humanitatem dederit, et non amplius ibidem fuerit immoratus quam una die vel nocte, domino quærenti fugitivum suum præbeat sacramentum, se nescisse quod fugerit; aut si certe potuerit adprobare quod fugitivum non celaverit, ab omni calumnia liber abscedat. Si vero ibi bido aut triduo aut quadriduo pro reparandis sumptibus vel cuiuscumque occasionis causa præteriens moras adferre voluerit, conventus a domino ubi postea manserit, vel a quo fugitivus humanitatem acceperit, cogatur ostendere; et infra sex menses, aut inveniat fugitivum, aut eos apud quos postea fuerit, ostendat. Quod si non potuerit invenire, conscientiam suam ex hoc sacramento purgare debet, et apud quem novissime venit; aut representet qui fugit, aut pariter meriti servum domino reddat. Et si servus postea fuerit inventus illum quem pro eodem dederat recipiat, et ab omni calumnia securus abscedat.

IV. — Si alienum mancipium quis persuadeat ut fugiat, vel humanitatem impendat.

Si quis alienum mancipium persuaserit ut fugeret, aut

ei, quum sciret fugitivum, humanitatem dederit, aut forte detonderit fugientem, si fugitivum potuerit invenire, duos cum eodem paris meriti servos domino reformare cogatur. Si autem inventus non fuerit fugitivus, tres servos eiusdem meriti domino compellatur exsolvere. Eadem quoque et de ancillis præcipimus custodiri.

VI. — Si ignotus homo susceptus multis diebus apud alium commoretur.

Si apud quemcumque quinque vel septem dies homo ignotus, aut latens moretur; ille qui eum hospitio suscepit, vel humanitatem dedit, ante diem testetur octavum iudici vel vicario proximæ civitatis, aut territorii, ut secundum legem de susceptione fugitivorum, quam nuper edidimus, idem ipse qui fugit, ut illius qui in loco maior est interrogatione discussus, quis sit aut propter quod venit, possit agnosci. Sicque omnis constitutio prædictæ legis, de susceptione scilicet fugitivorum, quæ noviter a nostra gloria condita esse dinoscitur, in omnibus impleatur. In limitibus præterea provinciarum maior sollicitudo præstetur, ita ut ipsa aut altera die eius publicetur adventus. Quod si infra octo dies non contestatus fuerit qui suscepit, et mancipium in domo sua moram fecerit, alium talem cum eo domino restituat, quia noluit contestari. Si vero in fuga celatus evaserit, hospes requirat fugitivum: quem si non potuerit invenire, duo æqualis meriti mancipia domino cogatur exsolvere.

VII. — Si servus fugitivum sciens ostenderit viam fugiendi.

Si servus alterius fugitivum sciens viam ostenderit, si fuerit fugitivus inventus, sive etiam non potuerit inveniri; servus qui iter monstravit, tantummodo C. flagellorum ictibus verberetur, et domino eius nulla calumnia moveatur.

VIII. — *Flavius Ervigius Rex.*

De susceptione fugitivorum, si dominus vel servus suscipiat alterius fugitivum.

Ad cuius domum transiens advenerit fugitivus, si accepta ex incognito eleemosyna confestim alibi transierit, calumnia illi qui quasi peregrinum ad horam hospitem suscepit, moveri omnino non poterit: quum se huiusmodi susceptor sacramentis purgaverit, quia incognitum habuerit eum, cui prætereunti eleemosynam dedit. Quod si duobus vel tribus diebus fugitivus apud alterum quolibet modo permanserit, statim ille qui eum suscepit, secundum quod superiori lege præcipitur, ante diem octavum prioribus loci illius, iudici, villico atque præposito coram idoneo teste, eum quem suscipit præsentare procuret. Sicque interrogetur, et strenue perquiratur a iudice, aut cuius sit servus, aut quando a dominis suis fugerit, vel quando aut ubi ille qui eum præsentat suscepit. Sicque tota in unum collecta atque conscripta, iudex vel alii qui adfuerint manu sua hoc quod perquisitum fuerit vel inventum subscribere debeant. Ita ut et fugitivum, et hoc ipsum quod scriptis de eodem adligatum est, ille qui eum præsentavit, in potestate sua recipiat, qualiter eum infra dies octo suis dominis reddat. Quod si dominus fugitivi longe fortasse sit positus, XX. per dies singulos millibus computatis, spatio ille qui fugitivum suscepit sibi concessio in præfinito die, ubi dominum fugitivi reperiat, fugitivum ipsum domino suo, aut per se, aut per quem voluerit, servitutum restituat, et commodum suum quantum lege altera constat, id est, per XXX. millia tremissem unum a domino fugitivi accipiat. Quod si eidem qui fugitivum suscepit, gravosum fortasse exstiterit propter terrarum longinquitatem, fugitivum suo domino præsentare, saltem vel ubi vicinas possessiones domini fugitivi agnoverit, actori vel procuratori fugitivum coram legitimo teste præsentet, et accepta

superioris commodi summa, securus ipse qui fugitivum suscepit, abscedat. Iam vero si fugitivum iudici præsentaverit, et a iudice perquisitus ipse qui præsentatur, cuius servus sit nullo modo dixerit, apud iudicem ipse qui eum præsentaverat eundem fugitivum relinquat. Iudex vero sub ardua custodia eundem qui sibi est præsentatus, infra tempus et iuxta modum superius constitutum, regis obtutibus præsentare non differat: ut principali protestate manifeste quæsitus, ubi cunctorum constat adesse conventum, cognitio fugitivi per plures habeatur. His igitur omnibus necessaria sanctione præmissis, quicumque deinceps fugitivum cognitum vel incognitum, non sub isto qui præmissus est ordine, aut iudici præsentaverit, aut suo domino non reddiderit: domino fugitivi, et ipsum qui fugerit, et alium cum eo in satisfactione servitutum restituat. Quod si fugitivus perierit, duos similes servos a susceptore dominus fugitivi recipiat. Hoc quoque et iudex damno mulcabitur, si ordinem implere distulerit superius constitutum. Si vero servus sine voluntate domini sui fugitivum alterius suscepit, extensus coram iudice C. flagella suscipiat, et fugitivum petenti domino mox reformet. Quod si idem qui a servo susceptus est fugitivus minime reperitus exstiterit, alium similem servum pro eo dominus servi susceptoris reddere compellendus est. Certe si dominus pro servo componere noluerit, servum ipsum tradere non recuset.

IX. — Ut ad cuius domum fugitivus venerit, vicinis et loci prioribus contestetur.

Ad cuius domum fugerit fugitivus, prioribus loci illius villicis atque præpositis quibuscumque testetur. Et si eum in domo sua retinere voluerit, habeat potestatem. Quem quum dominus eius supervenerit, recipiat, et nullam calumniam qui suscepit, incurrat. Quod si se fugitivus ad alia loca forte contulerit, sacramentum, præsentibus illis quibus testatus est, præbere debet, se ut fugere non suasisset vel præcepisset, et ubi lateat non scire, et post hæc nullam calumniam patiatur.

X. — Ut bis venditus servus per fugam rediens in libertate permaneat.

Si quis proprium servum extra provincias nostras ad alias regiones venditione transtulerit, ac postmodum reversus servus fuerit, et dominus eum iteratim venderit, cogatur a iudice ut eum ab emptore recipiat, et receptum deinceps servum nullo modo inquietet, sed liber permaneat. Ipse vero qui eum ex peregrinis locis ad patriam remeantem notanda iterum cupiditate distraxerat, alium servum paris meriti priori reddat emptori: nihilominus et illi qui postea comparavit pretium redditurus. Et tamen servum ex peregrinatione reversum, nec vendere prior dominus, nec servitio suo applicare præsumat, sed perenniter idem servus in libertate persistat.

XI. — *Antiqua.*

Ut discutiatur mancipium fugitivum, ne propter lucrum fuerit ad dominum suscipientis immissum.

Mancipium fugitivum discutiatur, ut nomen domini sui exprimat, et diligentius, præsentate iudice, requiratur, ne forte propter lucrum capiendum ad domum fuerit suscipientis immissum. Et si ita esse constiterit, dominus tantæ fraudis inventus illi, quem in crimine occultati servi implicare conatus est, damnum quod occultatoribus impositum est, ipse persolvat. Æquum est enim, ut tam nocentium insidiarum reatus in suum recurrat auctorem.

XII. — *Antiqua.*

Si ingenuum se esse mentiens servus, sub mercedis conditione apud alium commoretur.

Si servus fugiens ingenuum se esse dicat, et unde sit

ignoretur, sicque apud quemlibet fuerit immoratus sub certa conditione mercedis, secundum superiorem legem iudici antea præsentetur et dicitur. Et si mercenarium eum, non fugitivum investigatio iudicis perquirentis invenerit, in postmodum si inveniatur a domino, non potest tanquam reus teneri, qui nesciens fugitivum mercenarii loco suscepit. Dominus vero fugitivi mercedem, quæ placita fuerat, consequatur. Quod si servus a domino de fuga reductus iterum fugerit, et eum iteratim fugientem suscepit, qui mercenarium eum ante suscepit, continuo aut iudici tradat, aut domino remittere non moretur. Cæterum si hoc non fecerit, damnum occultatoris excipiat.

XIII. — Si fugitivus in domo cuiuscumque fuerit inventus.

Si fugitivus in domo potentis vel cuiuslibet fuerit inventus, qui liberum se esse dicat, aut fortasse non dicat, repetenti sine dilatione reddatur. Ille vero qui recepit, si iudicio caveat adfuturum, nullis ante iudicium tormentis eum traditurum, donec aut iste suam vindicet libertatem, aut certe ille adprobet servum qui repetit. Quod si petitor ista cavere noluerit, fugitivus ille sub illius apud quem inventus est fideiussione tamdiu consistat, quoad cognosci possit, quid de eodem rationabiliter iudex absque retardatione definiat.

XIV. — *Flavius Recesvintus Rex.*

De mercede eius quiprehenderit fugitivum.

Si quis fugitivum comprehenderit, per XXX. millia vel infra tremissem accipiat; per centum vero millia unum solidum pro beneficio consequatur; sicque dum creverit numerus millium, crescat et numerus solidorum: ita ut qui invenerit fugitivum, cum rebus omnibus, quas cum eo invenerit, præsentare suo domino non moretur. Quod si fugitivus ab eo, a quo fuerat captus, fugerit, dominus servi ab eodem sacramentum accipiat, quod non ipsius fraude vel studio fugitivus evaserit, et nullam postea calumniam pertimescat. Et si post datum sacramentum aliquid a fugitivo convincitur accepisse mercedis, aut eius fraude doceatur admissum, ut fugitivus ad longinquiora pertenderit: si fugitivus fuerit inventus, paris meriti alium servum domino reformare cogatur: sin autem inventus non fuerit, duos eiusdem meriti servos domino eius exsolvere compellatur.

XV. — Si servus fugiens se esse mentiatur ingenuum.

Si servus in fuga positus ad ignotos advenerit, et sibi mulierem ingenuam in coniugio copulaverit, eo quod dicat se ingenuum esse, et hoc mulier vel eius parentes aut propinqui ita factum convicerint, aut certe iudex talem probationem a parte mulieris inspexerit; dum dominus servi hanc veritatem agnoverit, nihil ipsi mulieri damni aut calumniæ moveatur, sed sit libera, et filii qui ex eis sunt procreati conditionem matris sequantur. A servo vero, si voluerit, non separetur, si tamen hoc et dominus servi voluerit.

XVI. — *Flavius Cindasvintus Rex.*

Si servus fugiens dicat se esse ingenuum, et ob hoc mulieris ingenuæ connubia sortiatur.

Quia sæpe, dum servi dominos suos fugiunt, mentientes se esse ingenuos, mulieribus ingenuis contra legum decreta in coniugio copulantur; ideo huius legis valitura promulgatione decernimus, ut si quis servus in fuga positus, vel quibuscumque modis de iure domini sui evagans ad quemlibet pervenerit, utrum ingenuum se esse dicat, an fortasse non dicat, et sub hac occasione ingenuæ mulieris adpetierit copulam: quidquid de tam inhonesta coniunctione fuerit procreatum, conditionem patris proculdubio sequatur, ut dum dominus eius advenerit, non solum eundem fugitivum, sed et filios exinde progenitos omneque eorum peculium suo debeat vindicare domino. Similis quoque et de ancillis ordo servan-

us est, quæ fugientes dominos suos, viris se ingenuis copulare præsumpserint.

XVII. — *Flavius Cindasvintus Rex.*

De his, quæ servus fugiens adquisisse videatur.

Si servus in fuga positus aliquid, dum in ea fuga est, de artificio suo vel quocumque iusto labore adquisierit, dominus eius dum pervenerit, sibi vindicet omnia. Cæterum si eum rebus furatis eum dominus suus repererit, nihil sibi exinde defendere poterit; sed ei qui perdidit, reddere non tardabit. Si vero damnum aut quodcumque crimen idem fugitivus admisisset convincitur, ille componant qui ei latebras præbuisse cognoscitur.

XVIII. — *Flavius Cindasvintus Rex.*

De his qui perventos servos dominis reformare contemnant.

Dum plerique controversiis vacare nituntur, legum quasdam sententias inique pervertunt: et pro eo quod antiqua lege decretum est, ut dum fugitivi dominus supervenerit, eum recipiat, differunt eus homini reddere fugitivum: ut sub hac fortasse occasione, dum dilatio prætentitur, sibi eum ex prolixitate temporis vindicent servitutum: præsertim quia sit omnino superfluum, et pro vilis interdum servi persona, dominum ducentis aut trecentis millibus vel amplius fatigari, et talis obiectio callide magis quam veraciter videatur opponi. Proinde constituentes decernimus, ut quicumque domino seu per se, sive per hominem suum requirenti fugitivum suum, et agnoscenti reddere distulerit, vel comprehensum excusserit, quatuor eiusdem meriti servos, et eundem fugitivum domino reddere compellatur: aut si idem fugitivus perierit, quinque proculdubio servos similes exsolvere non moretur; unum ex his ille qui composuit, postmodum recepturus, si vel ab ipso vel a domino suo fugitivus inventus, in servitium proprii domini fuerit restitutus. Ita ut si talia nesciente domino servus admiserit, si voluerit dominus, duos eiusdem meriti servos pro eo servi domino det: si autem notuerit, servus tradatur fugitivi domino perenniter servitutus: et talis etiam de ancillis ordo servetur.

XIX. — *Antiqua.*

Si ingenuus vel servus latrones celandos suscepit.

Si quis ingenuus vel servus sciens latrones celandos suscepit, præsentet quos celavit, et CC. ictus accipiat flagellorum. Quod si non præsentaverit absconsus, pœnam quam illi merebantur, incurrat.

XX. — Ut iudex cum omnibus rebus, cum quibus fugitivum invenerit, domino adveniente præsentet.

Id quod iudex apud reum vel fugitivum invenerit, absente eo qui reum aut fugitivum persequitur, comiti civitatis ostendat, et sic apud se retineat, ei qui perdidit quum aduerit reddiurus.

XXI. — *Ægia Rex.*

De mancipiis fugitivis, et de susceptione fugitivorum.

Priscarum quidem legum sanctionibus manifeste depromitur quibus modis, quibusque perquisitionum titulis fugitivorum latebrosa vagatio repræmatur. Sed dum iudicum diversis occasionibus, vel susceptorum fraude eorum fuga occultitur, verum est quod et ipsarum legum ordo difficil adimpletur, et incrementum vitio potior latitantibus aditus propagatur: ita ut non sit penitus civitas castellum, vicus, aut villa, vel diversorium in quibus mancipia latere minime dignoscantur. Unde reservata anterioris legis illius sanctione, quæ de fugitivis est promulgata, huius novellæ constitutionis decreto censemus, ut quicumque deinceps fugitivum alterius suscepit, quamquam se dicat esse ingenuum, statim eum procuret iudicialiter exquirendum, ut utrum ingenuus, an fortasse sit servus, iudicis instantia perquiratur, qualiter reperta veritate servus idem domino proprio reformetur.